

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 25. juni 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Henrik Bull
dommer Knut H. Kallerud
dommer Arne Ringnes
dommer Kine Steinsvik

HR-2020-1331-A, (sak nr. 20-049478STR-HRET)
Anke over Agder lagmannsretts dom 21. januar 2020

A (advokat Anders Morten Brosveet)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Birgitte Istad)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Steinsvik:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder tap av retten til å føre fritidsbåt. Spørsmålet er om ethvert brudd på promillegrensen til sjøs skal medføre tap av føreretten for en periode, jf. småbåtloven § 28 a.
- (3) Ved forelegg utferdiget av politimesteren i Agder 21. juli 2019 ble A siktet for overtredelse av småbåtloven § 37, jf. § 33 første ledd. Grunnlaget var angitt slik:
- «Fredag 19. juli kl. 22.25 i indre havn i X, førte han 16 fots Wesling med 70 HK, til tross for at han hadde en alkoholpromille på 1.0.»
- (4) Boten ble fastsatt til 6 000 kroner. A ble samtidig ilagt tap av retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt for en periode på ett år.
- (5) A vedtok boten, men ikke tapet av føreretten. Saken ble på denne bakgrunn oversendt tingretten for pådømmelse, jf. straffeprosessloven § 268.
- (6) Ved Aust-Agder tingretts dom 3. september 2019 ble boten opprettholdt, men påtalemyndighetens påstand om tap av førerett ble ikke tatt til følge. Tingretten la vekt på at allmenne hensyn ikke hadde en styrke som i seg selv ga grunnlag for å idømme tap av føreretten, samt på de individuelle forholdene i saken.
- (7) Påtalemyndigheten anket tingrettens avgjørelse om ikke å idømme tap av førerett. Agder lagmannsrett avsa 21. januar 2020 dom med slik rettet domsslutning:
- «I tingrettens dom, domsslutningens punkt 2, gjøres den endring at A, født 00.00.1988, idømmes tap og inndragning av båtførerbevis for 1 – ett – år gjeldende fra rettskraftig dom. Til fradrag i tapsperioden kommer perioden 19.07.2019 til 03.09.2019.
- Det er et vilkår for gjennerverv av retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt at A på nytt består båtførerprøven.»
- (8) A har anket dommen. Anken gjelder tapet av føreretten, og retter seg mot lagmannsrettens bevisbedømmelse og lovanvendelse.
- (9) Saken er behandlet ved fjernmøte, jf. midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 3.

Mitt syn på saken

Rettslige utgangspunkter

- (10) Småbåtloven kapittel 3A gir regler om tap av førerett og kjøreforbud til sjøs. Kapittelet ble tilføyd ved lov 25. juni 2010 nr. 50 og hadde til hensikt å styrke sikkerheten til sjøs, jf. Prop. 85 L (2009–2010) side 1.
- (11) Småbåtloven § 28 a første ledd første punktum lyder slik:
- «Blir en person som har rett til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt ilagt straff, kan det i dommen eller forelegget fastsettes at personen ikke lenger skal ha slik førerett dersom lovbruddet er grovt og dersom hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers krever det.»
- (12) Andre ledd fastsetter at tapstiden skal settes til «minst ett år», likevel slik at det kan besluttes en kortere tapstid dersom «tapet ellers får urimelige virkninger eller det foreligger andre særlige forhold». Ved tap av førerett må båtførerprøve avlegges før vedkommende kan føre fritidsbåt igjen, jf. tredje ledd.
- (13) Etter sjettede ledd kan Kongen gi nærmere regler om «fastsetting av tap eller midlertidig tilbakekall av førerett, herunder hva som skal anses som grove lovbrudd, hvilke overtredelser som gir grunnlag for tap av førerett utover ett år, og under hvilke omstendigheter føreretten kan tapes for mindre enn ett år». Slike utfyllende regler er gitt i forskrift 25. juni 2010 nr. 975 om tap av retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt, som jeg kommer tilbake til.
- (14) Ordlyden i § 28 a første ledd første punktum oppstiller to vilkår for tap av førerett; lovbruddet må være «grovt», videre må «hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers» kreve at føreretten inndras.

Er lovbruddet grovt?

- (15) Jeg ser først på vilkåret om at lovbruddet må være grovt.
- (16) Ordlyden i småbåtloven § 28 a klargjør ikke nærmere hva som ligger i at lovbruddet må være grovt, eller hvilke lovbrudd som skal anses som grove lovbrudd. Bestemmelsen gjelder generelt ved overtredelser av regler i småbåtloven som leder til straffansvar, og en rekke ulikeartede lovbrudd kan derfor være aktuelle som grunnlag for tap av føreretten.
- (17) Brudd på promillegrensen ble imidlertid særskilt drøftet under lovforberedelsen, og etter mitt syn angir lovforarbeidene klart at ethvert brudd på promillereglene er å anse som en grov overtredelse av småbåtloven og dermed gir grunnlag for tap av førerett.
- (18) I Prop. 85 L (2009–2010) punkt 3.2 drøfter departementet hvilke forhold som bør føre til tap av førerett. På side 5 redegjøres det først for forslaget som var fremsatt av arbeidsgruppen som var nedsatt for å utarbeide forslag til nye lov- og forskriftsbestemmelser om tap av førerett. Det heter her:

«Når det gjelder brudd på promillebestemmelsene, foreslo arbeidsgruppen at ethvert brudd på promillegrensen til sjøs (0,8) bør medføre tap av førerett. Selv om promille mellom 0,2 og 0,5 i vegtrafikken som utgangspunkt ikke medfører tap av førerett, mente arbeidsgruppen at en tilsvarende systematikk ikke bør innføres til sjøs, idet promillegrensen til sjøs er vesentlig høyere (0,8).»

- (19) Departementet sluttet seg til arbeidsgruppens forslag på dette punkt og uttalte følgende i proposisjonen på side 6-7:

«Departementet er enig i arbeidsgruppens forslag om at ethvert brudd på promillegrensen til sjøs skal medføre tap av førerett. Promillegrense til sjøs ble første gang innført i 1998 og både myndighetene og det organiserte båtliv har lenge arbeidet med å bedre holdningene til bruk av alkohol til sjøs. Etter departementets oppfatning ville det være et galt signal om føring av fritidsbåt med høyere promille enn hva som er tillatt, ikke skulle medføre tap av førerett.»

- (20) I særmerknaden til § 28 a på side 13 heter det videre at «[h]va som skal anses som grove lovbrudd vil fremgå av utfyllende forskrifter fastsatt i medhold av sjette ledd, men det er bl.a. lagt opp til at enhver promilleovertredelse og grov uaktsom navigering skal anses som grove lovbrudd».

- (21) Forskriften § 4 bokstav d fastsetter at «grove overtredelser» gir grunnlag for tap av førerett «når retten domfeller person med førerett for brudd på fritids- og småbåtloven § 37, jf. § 33, for påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel». Det fremgår riktignok ikke eksplisitt av forskriftsbestemmelsen at enhver promilleovertredelse er grov, men i lys av de klare føringene i proposisjonen, må bestemmelsen etter mitt syn forstås slik. Dette fremgår også klart av merknadene til forskriften § 4 i statsrådsforedraget (PRE-2010-06-25-975), der det fremgår følgende:

«Bestemmelsen gir en liste over forhold som skal anses som grove overtredelser etter fritids- og småbåtloven § 28 a annet ledd og gi grunnlag for tap av førerett.

[...]

Bokstav d gjelder overtredelse av promillebestemmelsen i fritids- og småbåtloven § 37. Her innebærer altså enhver overtredelse at tap av førerett skal ilegges.»

- (22) Ut fra de klare uttalelsene i forarbeidene og reguleringen i forskriften konkluderer jeg med at enhver overtredelse av promillegrensen i småbåtloven § 37 jf. § 33 som leder til straffansvar, innebærer et grovt lovbrudd som kan gi grunnlag for tap av førerett etter § 28 a første ledd.

Vilkåret om at hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers krever at føreretten inndras

- (23) Etter ordlyden i småbåtloven § 28 a første ledd gjelder det som nevnt også et vilkår om at hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers «krever» at føreretten inndras.
- (24) Forsvareren har gjort gjeldende at dette vilkåret innebærer at det må foretas en konkret vurdering av promillen og de nærmere omstendighetene ved båtføringen. En promille over

0,8 innebærer derfor ikke automatisk tap av føreretten, hevdes det, i alle fall ikke ved de lavere promillegradene i området over promillegrensen.

- (25) Jeg er enig i at det etter ordlyden oppstilles to vilkår for tap av førerett. Det er imidlertid ingen støtte i lovforarbeidene eller forskriften for at vilkåret om at hensynet til sjøsikkerheten mv. «krever» tap av førerett, innebærer noen selvstendig skranke ved brudd på promillereglene.
- (26) Som jeg har redegjort for, har lovgiveren klart forutsatt i lovforarbeidene at ethvert brudd på promillereglene uten videre skal medføre tap av føreretten. Det skal altså ikke foretas noen nærmere individuell vurdering av omstendighetene i den enkelte sak.
- (27) Uttalelsene i forarbeidene er også fulgt opp gjennom forskriften § 4, som fastsetter at domfellelse for brudd på promillebestemmelsene gir grunnlag for tap. Jeg nevner i denne sammenhengen også forskriften § 3, som fastsetter at dersom en person taper føreretten «i over ett år», skal det legges vekt på «alle omstendighetene omkring det foreliggende forhold, på eventuelle tidligere forhold, og på den virkning tap av føreretten antas å ville få for innehaveren». Jeg leser denne bestemmelsen sammenholdt med § 4 bokstav d slik at en helhetsvurdering i promilletilfellene først er aktuelt dersom retten ved fastsettelsen av tapstiden går ut over utgangspunktet om ett års tapstid i loven § 28 a andre ledd.
- (28) Reglene om tap av førerett i småbåtloven er utformet etter mønster av de parallelle reglene om tap av førerett i vegtrafikkloven, jf. Prop. 85 L (2009–2010) side 2. Også etter vegtrafikkloven § 33 gjelder det som grunnvilkår for tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn, at «hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det». Dette vilkåret har ikke vært ansett til hinder for at det i den tilhørende tapsforskriften kapittel 3 (FOR-2003-12-19-1660) er gitt skjematiske regler for fastsettelse av tap av førerett som følge av straff for kjøring i påvirket tilstand.
- (29) Det er etter mitt syn naturlig å forstå dette regelverket slik at hensynet til trafikksikkerheten allerede er avveid ved den nærmere fastsettelsen av innslagspunktet for tap av førerett og ved lengden av tapstiden for de ulike promillegradene. I Ot.prp. nr. 52 (2002–2003) side 66, som inneholdt lovforslaget om å overføre kompetansen til å fastsette tap av førerett etter vegtrafikkloven til domstolene, ble det også fremhevet fra departementets side at hensynet til trafikksikkerheten best ivaretas når potensielle lovovertrедere er kjent med at det er lite rom for skjønn ved utmålingen. I avgjørelsen inntatt i Rt-2005-641 avsnitt 20, er dette også fulgt opp av Høyesterett.
- (30) I lys av at trafikkforholdene på veg og sjø er vesentlig ulike, blant annet ved at trafikkreglene til sjøs ikke er like detaljerte, samt at oppdagelsesrisikoen er lavere på grunn av et lavere kontrollnivå, har reglene i småbåtloven fått en langt enklere og mindre detaljert utforming, jf. Prop. 85 L (2009–2010) side 2. Jeg kan imidlertid ikke se at dette skulle være til hinder for en standardisering av reglene om tap av førerett også i småbåtloven, herunder at enhver overtredelse av promillereglene skal medføre tap av førerett. Jeg føyer til at når det ikke er fastsatt noe unntak fra utgangspunktet ved promilleovertrедelser rett over den fastsatte promillegrensen, har dette naturlig sammenheng med at promillegrensen til sjøs er satt vesentlig høyere enn i vegtrafikken, jf. også proposisjonen side 5.

- (31) Den løsningen som følger av forarbeidene og forskriften støttes for øvrig også av tungtveiende håndhevelsessyns.
- (32) Saken her gir ikke foranledning til å gå inn på om det i helt ekstraordinære tilfeller kan tenkes grunnlag for å fravike det klare utgangspunktet om automatisk tap av føreretten ved promille over 0,8.
- (33) Som jeg har vært inne på skal *tapstiden* etter småbåtloven § 28 a andre ledd settes til «minst ett år», som også er den normale tapsperioden, jf. særmerknaden til bestemmelsen i proposisjonen på side 13. Etter § 28 a andre ledd andre punktum kan det likevel besluttes tap av førerett for enn kortere periode enn ett år «dersom tapet ellers får urimelige virkninger eller det foreligger andre særlige forhold». Terskelen for å anvende unntaksbestemmelsen er høy, jf. proposisjonen samme sted. Bestemmelsen gir likevel rom for å fravike det absolutte utgangspunktet i tilfeller der helt særlige forhold gjør seg gjeldende.
- (34) Etter mitt syn må det etter dette legges til grunn at vilkåret i § 28 a første ledd om at «hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers krever det», ikke innebærer noen ytterligere terskel for å beslutte tap av føreretten i minst ett år når føreren ilegges straff for brudd på promillereglene. For tap ut over normal tapsperiode, skal det skje en nærmere vurdering etter forskriften § 3, jf. § 5.
- (35) Jeg oppsummerer etter dette mitt syn slik:
- (36) Straffes en fører av fritidsbåt for brudd på småbåtloven § 33 om føring av båt med promille over 0,8, besluttes samtidig som den klare hovedregel tap av føreretten i minst ett år.

Den konkrete vurderingen av tapsspørsmålet

- (37) Ved den konkrete vurderingen av tapsspørsmålet i saken her tar jeg utgangspunkt i tingrettens beskrivelse av de faktiske forholdene, som også lagmannsretten la til grunn ved reaksjonsfastsettelsen:
- «Det oppstod under kjøringen ingen faresituasjoner utover den risiko føring av båt under påvirkning av alkohol i seg selv innebærer. Kjøringen foregikk i X indre havn på kveldstid hvor det ifølge observerende polititjenestemann var 'noe båttrafikk i området'. Det var nesten mørkt, vindstille og ingen bølger. Kjøringen foregikk med en 16 fots båt med 70 HK utenbordsmotor. Det var to personer ombord i båten, begge uten redningsvest. Båten førte fungerende lanterner og farten var lav. Formålet med kjøreturen var å kjøre gjennom Tromøysund til Saltrød, – en tur på ca. fem natutiske mil i et oversiktlig farvann.»
- (38) Det er uomtvistet at A hadde en alkoholpromille i blodet på 1,0.
- (39) Ut fra mitt syn på vilkårene i småbåtloven § 28 a første ledd innebærer dette at lagmannsretten korrekt har lagt til grunn at vilkårene for tap av førerett er oppfylt. Lagmannsretten har også – i tråd med hovedregelen – fastsatt tapstiden til ett år. Det er ikke grunnlag for å sette tapstiden kortere med grunnlag i unntaksregelen i § 28 a andre ledd andre punktum, noe som heller ikke er anført.

(40) Etter dette fører domfeltes anke ikke frem.

Konklusjon

(41) Det følger av domsslutningen i lagmannsrettens dom at tidsperioden for tapet av føreretten på ett år skal regnes fra rettskraftig dom. Det fremgår videre at det skal gjøres fradrag for den perioden føreretten har vært midlertidig tilbakekalt etter småbåtloven § 28 a fjerde ledd, nærmere bestemt for perioden fra 19. juli til 3. september 2019.

(42) Jeg stemmer etter dette for denne

D O M :

Anken forkastes.

(43) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(44) Dommer **Bull:** Likeså.

(45) Dommer **Kallerud:** Likeså.

(46) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(47) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.